שיעור

על כוחם המשיחי של ילדים מיוחדים

משפחה מיוחדת

קיצור מהלך השיעור

המאמר שלפנינו עוסק **ביחס הנכון ל'ילד מיוחד במשפחה'**. לכל ילד יש גוון מיוחד, וההורים צריכים **למצוא בתוכם את הגוון הזה** כדי לתקשר אתו. קל וחומר כאשר מדובר בילד מיוחד, הזקוק לסביבה אוהבת ותומכת – ה' נתן לכם **ילד מיוחד** ובכך הוא קורא לכם להיות **הורים מיוחדים**, כמו רועי **ישראל** שידעו לטפח את הצאן הנדחות לעומת העולם הקר והאכזר של **עמלק** הדוחה את הנחשלים מהחברה. לבסוף, הילד המיוחד מחנך את סביבתו והחן שלו מתפשט על כל המשפחה.

המאמר נכתב בהזמנה מיוחדת עבור **הספר "בחסדך בטחתי"**, קובץ מאמרים העוסקים בהתמודדות המשפחה והחברה עם ילדים מיוחדים כמו למשל בעלי 'תסמונת דאון' (ביוזמת ידידנו הרב חברון לוי שליט"א).

בכל ילד וילדה בעם ישראל יש משהו יחיד ומיוחד במינו. "**יש ששים ריבוא אותיות לתורה**" (ראשי תבות **ישראל**)[א], לכל אחד מישראל האות המיוחדת שלו בתורה, ו"כל אחד מתוקן מחברו [יש בו מעלה מיוחדת שאין בזולתו]"[ב], כל יהודי הוא יחודי.

הילד כענף

על ההורה להתייחס לכל ילד כפי שהוא, כשרש הנשמה המיוחד לו, "חֲנֹךְ לנער על פי דרכו"[ג] — כיעקב אבינו שהעניק לכל אחד משנים עשר שבטי י־ה את הברכה המיוחדת לו, כאשר לכל שבט 'חוש' משלו ו'שער' משלו להתקרב אל ה' יתברך.

יעקב אבינו, האבא, הוא גזע העץ[ד] העולה ביושר (כשמות **ישר**אל ו**ישֻר**ון), ובניו השבטים הם הענפים היוצאים ממנו ומסתעפים לכל כיוון. לעומת הגזע הישר, הענפים פונים לכאן ולכאן, באלכסון, בתפניות וזוויות מפתיעות. כך,

נערך מדברי הרב ע"י יוסף פלאי.

א מגלה עמוקות ואתחנן אופן קפו.

ב תניא אגרת הקדש פכ"ב.

ג משלי כב, ו.

ד וכן אבא בארמית פירושו עץ.

ודווקא כך, נוצרת "תפארת ישראל"[ה], תמונה יפה ומפוארת העולה ממכלול הענפים (הנקראים פארות העץ[ו], לשון פאר), בצבעים וגוונים שונים ולא אחידות חד־גונית ומשעממת[ז].

כל ילד הוא נטיעה רכה בגן ישראל, "בניך כשתילי זֵתים"[ח], "כי כרם ה' צבאות בית ישראל"[ט], ועל האב והמחנך להיות גנן טוב המטפל בגנו באהבה רבה ונותן לכל אילן את הטיפול המיוחד לו, לכל אחד הגוון־הניגון משלו[י] בתוך גן העדן (בו נשמעים ניגונים עדינים לכל אילן). לעומת זאת, מי שמנסה לצקת ולהכניס את כולם לאותה מסגרת־תבנית אחידה (כפי רצונו־דמיונו של ההורה) הריהו "חושֵׂך שבטו שונא בנו"[יא], מונע (חושך) מבנו את 'שבטו' המיוחד לו.

אכן, כדי להעניק יחס מיוחד לכל אחד, על ההורים למצוא גם בתוך עצמם את הגוונים השונים, את הילד המיוחד בנפשם־פנימה! שהרי בסוד ה'התכללות' יש בכל אחד משהו מחברו (ולכן "ישראל ערבים זה בזה"[יב], כי בכל אחד מעורב משהו מחברו), ודאי וודאי שבקרב ההורים נמצא משהו מהמיוחד בבנם, "ברא כרעא דאבוה"[יג]. כך יצליחו ההורים לדבר אל הילד בשפתו־הוא, לדבר מהילד שבתוכם אל הילד שיצא מהם.

העוגן של ההורים

האמור עד כאן נכון ביחס לכל ילד. כל שכן וקל וחומר כשמדובר בילד 'מיוחד', יוצא מן הכלל. כל ילד זקוק ליחס אבהי ואמהי אוהב ותומך ומעודד, המעניק לו את תשתית הקיום — בטחון בהיותו רצוי ואהוב בעצם קיומו וחייו — ומכוון את דרכו המיוחדת. כל שכן הילד המיוחד, שנפשו כמהה לחוש את קרבת ההורים אליו באשר הוא שם, להרגיש שהם תמיד אתו ואינם עוזבים אותו ח"ו (לעומת החשש הנעלם להיות בודד ונעזב, "כי אבי ואמי עזבוני"[יד])!

על יחס הילד להוריו נאמר "אשא עיני אל ההרים"[טו], "אל ההורים"[טז]. וכן על ההורים מצדם להוות עבור הילד הרים וגבעות — "הרים אלו אבות, גבעות אלו אמהות"[יז] — בהם ימצא מרגוע לנפשו ועליהם יניח את ראשו בבטחון ואמון מלא.

סביב הילד המיוחד מתרחשים דברים מיוחדים, לא שגרתיים ולא צפויים. היות הילד מיוחד מהווה קריאה ומשימה להורים לפתח אליו חוש מיוחד ולהעניק לו יחס מיוחד. הקב"ה נתן לכם, בהשגחה פרטית מיוחדת, ילד מיוחד, ובכך הוא קורא לכם 'לצאת מהקופסה' ולהיות הורים מיוחדים!

כמובן, על ההורים להתפלל לה' להצליח במשימה המיוחדת, ובעזרת ה' יקבלו את הכוחות המתאימים לכך, מתוך אמונה ש"אין הקב"ה בא בטרוניה עם בריותיו"[יח] והוא נותן לכל אחד את המשימה המתאימה לו לפי כוחותיו[יט]. אם חשים קושי וייסורים, אם ח"ו מתעוררת טרוניה של האדם על מר גורלו (כמה חבל שזו ה'חבילה' שלי...), יש להתחזק באמונה והכרה שכל מה שמגיע לאדם בחייו הוא בהשגחה פרטית מאת

ה איכה ב, א. בפנימיות התורה, מדת התפארת היא מדתו המיוחדת של יעקב אבינו.

ו ראה למשל יחזקאל יז, ו על הגפן "ותשלח פארות".

ז תניא אגרת הקודש פרק טו: "כמו בגדי תפארת על דרך משל, שהוא בגד צבוע בגוונים הרבה מעורבים בדרך שהוא תפארת ונוי. מה שאין כן בגד הצבוע בגוון אחד לא שייך בו לשון תפארת".

ח תהלים קכח, ג.

ט ישעיה ה, ז.

י כמו שנאמר על משה רבינו שהיה מנגן בכל מיני ניגון, יודע את הניגון המתאים לכל אחד מששים ריבוא נשמות ישראל (לפי זהר ח"ב קיד, ב. ראה קונטרס ההתפעלות לאדמו"ר האמצעי, עמ' סו במהדורה החדשה).

יא משלי יג, כד.

יב סנהדרין כז, ב.

יג לפי עירובין ע, ב.

יד תהלים כז, י.

טו תהלים קכא, א.

טז בראשית רבה סח, ב.

יז לפי ראש השנה יא, א.

יח עבודה זרה ג, א.

יט "לפום גמלא שיחנא", כתובות סז, א. רש"י "לפי כח הגמל יטעינוהו משא".

ה', והכל נובע מעצם הטוב, מקור החיים הטוב והענג (אלא שבירידה למטה נראה לעינינו כסבל ויסורים)[כ].

דוגמא מרועי ישראל

ביחס שלנו לילדים, יש ללמוד הרבה מדמויות מופת בישראל, ומהם:

יעקב אבינו, שכל בניו יחד הם עם סגולה, אשר ידע "צער גידול בנים"[כא] וידע לתת לכל שבט את דרכו, "איש אשר כברכתו ברך אותם"[כב].

משה רבינו, הרועה הנאמן, שהתאמץ לדאוג לצאן החלשות־האבודות[כג].

דוד המלך, אף הוא רועה נאמן, אשר קרב אליו את "מרי הנפש"[כד] המיוחדים ונתן להם תפקיד המתאים עבורם.

רבי ישראל בעל שם טוב, שבצעירותו הביא את ילדי ישראל אל ה'חדר' ואחר כך היה מתהלך ממקום למקום ועוסק בקירוב היהודים הפשוטים ביותר.

זו גם דרכו של מלך המשיח שיבוא במהרה בימינו, עליו נאמר שיקרב בעיקר את היהודים הפשוטים[כה] (ועם זאת ילמד תורה את כל גדולי ישראל, מחכמת אלקים שבקרבו הגדולה יותר מחכמת שלמה[כו]).

לעומת זאת, המנהיגים החוטאים הם רועים הדוחים את החלשים לשוליים, מתעלמים מהם ואף דורסים אותם, כתוכחת הנביא "הוי רֹעי ישראל... הצאן לא תרעו. את הנחלות לא חזקתם ואת החולה לא רפאתם ולנשברת לא חבשתם ואת הנדחת לא השבתם ואת האובדת לא בקשתם"[כז].

כ כמבואר בספר התניא, אגרת הקדש יא. ומומלץ וראוי לכל מי שנמצא בקושי להיות רגיל על לשונו אגרת זו!
כא שבת פט, ב.
כב בראשית מט, כח.
כג ראה שמות רבה ב, ב.
כד לפי שמואל־א כב, ב.
כה לוח 'היום יום' א' מנחם אב.
כו רמב"ם הלכות תשובה פ"ט ה"ב.
כז יחזקאל לד, ב־ד.

ניצוץ משיחי

יתרה מזו, דווקא באותם ילדים מיוחדים, הנראים זרים ומוזרים, דחויים בשולי החברה, טמון כח כביר ונעלם, פוטנציאל מיוחד. נזכור למשל את דוד המלך, הילד הדחוי, "מוזר הייתי לאחי ונכרי לבני אמי"[כח], ואת משיח בן דוד "לא תאר לו ולא הדר. נבזה וחדל אִשים"[כט]. המשיח הוא "יוצא דופן"[ל], לא נולד בדרך הרגילה 'כמו כולם', מפתיע ומיוחד.

בכל יהודי יש ניצוץ משיחי (כדברי הבעל שם טוב[לא]), ניצוץ הגלוי במיוחד בילדים טהורים ותמימים, "'אל תגעו במשיחי', אלו תינוקות של בית רבן"[לב]. בילד המיוחד יש ניצוץ משיחי מיוחד שבכחו להשפיע על כל סביבותיו ולהוציא גם מהם כוחות נעלמים מהכח אל הפועל.

בהשוואה לצאן: בילד שנראה 'כבשה שחורה' יש כחות מיוחדים[לג]. כך יעקב אבינו עסק ברעיית צאן לבן, הרומזים לנשמות ישראל (כשם שרחל אשת יעקב היא מלשון כבשה), ובחר לחלקו דווקא את הצאן המיוחדות, אלו שאינן חלקות ויפות אלא "עקודים נקודים וברודים"[לד] היוצאים מן הכלל (ולשם כך עשה השתדלות במקלות אשר פצל, כמקלות־שבטים שונים היוצאים מגוף האילן). המלה צאן עצמה היא מלשון יציאה, להדגיש את היוצא מן הכלל, כל כבשה בודדה הזקוקה ליד אוהבת, כמו שנמשלו ישראל "שה פזורה ישראל"[לה]. והנה יעקב קבל דווקא

כח תהלים סט, ט.
כט ישעיה נג, ב־ג.
ל ראה סנהדרין צח, ב.
לא מובא בשמו בספר מאור עינים פרשת שמות ופרשת פינחס.
לב שבת קיט, ב.
לג וראה שבת עז, ב "עיזי מסגן ברישא" וכו' – בעזים השחורות ההולכות בראש, בעזות ובעז, לפני הכבשים הלבנות, הכנועות והצייתניות, יש 'אורות מרובים' של תהו הקודם לתיקון, כאשר הנוסחה המשיחית היא "אורות דתהו בכלים דתיקון".
לד בראשית לא, יב. ובפנימיות התורה מבואר ש"עקודים נקודים וברודים" מכוונים לדרגות העליונות בבריאה, ואכמ"ל.
לה ירמיה נ, יז.

בעולמו הקר והאכזר של עמלק, רק החזק והיפה ראוי לשרוד, ואילו החלש והנדכא נידון למוות ללא רחמים, כמו 'זנב' מיותר שיש לזנב ולקצוץ

את הצאן "המְקֻשרוֹת", "והקשרים ליעקב"[לו] — הצאן שיש להן תכונת התקשרות והתחברות[לז], כמו הילד המיוחד במשפחה שיש בו תכונה של התקשרות מיוחדת לקב"ה והתקשרות להוריו, והוא מעניק לכל המשפחה תכונה יקרה זו.

ובהשוואה לאותיות ספר התורה: יש אותיות רגילות, שאינן יוצאות מן הכלל ואינן חורגות מהשורה המשורטטת. אך יש אותיות מיוחדות, אותיות גדולות 'רבתי' ואותיות קטנות 'זעירא', אותיות משונות ואותיות עקומות — ובכולן צריך להזהר[לח]. אדרבה, באותיות ה'משונות' גנוזים אורות גדולים במיוחד, אורות משיחיים[לט], כמו הילד המיוחד שלנו (השונה בגופו ו/או בנפשו).

מלחמת עמלק

הילדים המיוחדים נראים חלשים ופגיעים. הם דומים למי ש'נפלט' מתוך מחנה ישראל במדבר (המחנה העטוף בענן מגונן), עליהם נאמר במלחמת עמלק "ויזנב בך כל הנחשלים אחריך"[מ] — החלש הופך להיות נחשל ונכשל (חילוף אותיות **חשל־חלש** מצביע על קשר תוכני), מפגר לבדו אחרי המחנה, עזוב ואבוד, חשוף לתלאות ופגעים.

השאיפה של עמלק היא להפריד בין 'המוצלחים' ובין ה'מפגרים' שכאילו נדונו לכשלון. בעולמו הקר והאכזר של עמלק, רק החזק והיפה ראוי לשרוד, ואילו החלש והנדכא נידון למוות ללא רחמים[מא], כמו 'זנב' מיותר שיש לזנב ולקצוץ.

המלחמה בעמלק, אם כן, פירושה גם לדרוש ולבקש את החלשים־הנחשלים, מתוך רחמים רבים ועצומים, כמעשה הרועה הטוב (לעומת הרועים הרעים שהוזכרו קודם) "הנה אני ודרשתי את צאני ובקרתים... אני ארעה צאני... את האבדת אבקש ואת הנדחת אשיב... והקמתי להם רֹעה אחד ורעה אתהן את עבדי דוד [מלך ישראל שמתפקידו ובכחו למחות את זכר עמלק]"[מב].

למחות את הספק

עמלק מרפה את הידים[מג], מעצים את הספק וניזון מהספק "היש ה' בקרבנו אם אין"[מד]. **עמלק** גימטריא **ספק**[מה], מקרר את האמונה וארסו מחלחל בקרבנו. בהקשר שלנו, הספק העמלקי מנקר ומפקפק: האם יש טעם ותקוה להשקיע בילד המיוחד, האם יש בנו כוחות להתמודד... ואולי עדיף לעצום את העינים, 'להפטר' מהמשימה הזו ולהישאר רק עם הילדים המוכשרים והמוצלחים... על כך באה המצוה "תמחה את זכר עמלק"[מו]! מחה את הספק מתוכך והתחזק באמונה, אמונה בה', אמונה בילד המיוחד ובנשמתו ואמונה בכח שניתן בך.

כל ישראל אחוזים בשם ה', "כי חלק הוי' עמו"[מז], וכשם שאין פירוד בשם ה', "הוי' אחד"[מח], כך אין להפריד בנשמות ישראל ולקצץ

לו בראשית ל, מא־מב.

לז ראה רש"י שם פס' מא: "אותן המתקשרות יחד למהר עבורן".

לח רמב"ם הלכות ספר תורה פ"ז ה"ח: "ויזהר באותיות הגדולות ובאותיות הקטנות ובאותיות הנקודות ואותיות המשונות כגון הפאי"ן הלפופות והאותיות העקומות כמו שהעתיקו הסופרים איש מפי איש".

לט לכל זה ראה בהרחבה בספרנו מעין גנים לפרשת ויקרא.

מ דברים כה, יח. ופירש רש"י: "כל הנחשלים אחריך – חסרי כח [חלשים] מחמת חטאם, שהיה הענן פולטן".

מא כמו שבא לידי ביטוי מזעזע בעמלק הנאצי בדורותינו.

מב שם פסוקים יא־כג.

מג כרמוז ב"רפידים", סנהדרין קו, א.

מד שמות יז, ז. ומיד אחר כך "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים".

מה אג"ק אדמו"ר הריי"צ ח"ג עמ' רעט, בשם הבעש"ט. פלח הרמון שמות עמ' שנה, בשם רבי לוי יצחק מברדיטשוב.

מו דברים כה, יט.

מז דברים לב, ט.

מח דברים ו, ד.

בנטיעות — לעומת עמלק הרוצה להפריד (למלוק, עם־מולק[מט]) באותיות השם המיוחד (להפריד בין אותיות י־ה לאותיות ו־ה, "כי יד על כס יה [מכסה על י־ה]"[נ]).

נצח ישראל, בית המקדש והבית היהודי

החינוך בכלל, והיחס לילדים בפרט, שייך למדת הנצח. הנצח הוא המשכיות הדורות, "נצח ישראל", מאב לבן, מהורים לילדים ומדור לדור. הנצח מקביל לרגל ימין בגוף האדם, הרגל היוצאת החוצה מעיקר הגוף וצועדת־מתקדמת הלאה, כמו הבן היוצא מהאב ומהווה 'רגל' ממשיכה שלו ("ברא כרעא דאבוה").

והנה במלחמת־מחיית עמלק אמר שמואל הנביא "וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם"[נא]. ההתגברות למחיית עמלק היא התגברות במדת הנצח, החינוך הדואג לאחרון הנחשלים, ובכח זה מנצח את עמלק.

לאחר מלחמת עמלק, הנצחון על הספק המפריד־מפורר, ניתן להגיע לתכלית של בניין המקדש[נב] בירושלים עיר הקדש, "והנצח זו ירושלים"[נג] בבית המקדש השלישי הנצחי.

ירושלים היא "עיר שחֻברה לה יחדו"[נד], "שעושה כל ישראל חברים"[נה] — אליה עולים בשמחה כל ישראל, כל אחד ואחד בדרכו המיוחדת (כמו שערי העיר שכנגד השבטים, "שער ראובן אחד"[נו]) ואיש אינו דוחק את חברו. בית המקדש הוא המקום בו מתאחדים כל ישראל, מתקשרים ומתייחדים כאחד.

בהקשר שלנו: כל בית יהודי הוא כבית המקדש, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"[נז] — "בתוך כל אחד ואחד מישראל"[נח]. כל אחד יכול וצריך לתרום את חלקו בבניין המקדש, לא רק כ'משימה לאומית' אלא כשותפות אישית[נט], וכן הבית־המשפחה נבנה מתוך שותפות כל הנפשות בו. כל ילד נותן את הטון המיוחד שלו וכך נוצרת התזמורת המנגנת בהרמוניה. בתוך זה, יש תפקיד מיוחד לילד המיוחד: בזכותו ועל־ידו נוצרים מעגלי נתינה והענקה, בחסד ורחמים. ההורים והאחים לומדים לתת, להיפתח לקבל ולהכיל, כולם נרתמים וכולם נתרמים, מקבלים זה מזה ונותנים זה לזה. בדרך זו, החֵן של הילד המיוחד מתפשט על כל המשפחה והופך את כולה למשפחה מיוחדת אשר השכינה שרויה בתוכה.

מט תורה אור פה, ב.
נ שמות יז, טז.
נא שמואל־א טו, כט.
נב סנהדרין כ, ב. הלכות מלכים פ"א א־ב.
נג ברכות נח, א.

נד תהלים קכב, ג.
נה ירושלמי סוף חגיגה.
נו יחזקאל מח, לא.
נז שמות כה, ח.
נח לפי ראשית חכמה שער האהבה פ"ו.
נט הלכות בית הבחירה פ"א הי"ב: "והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר".

